TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA KILIÇ VE İBRAHİM HALDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/37387)

Karar Tarihi: 21/4/2021

R.G. Tarih ve Sayı: 11/6/2021-31508

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Hicabi DURSUN
Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Raportör : Ali KOZAN
Başvurucular : 1. Fatma KILIÇ
2. İbrahim HALDIZ
Başvurucular Vekili : Av. Emre YÜKSEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan manevi zararların tazmin edilmemesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/11/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Birinci başvurucu muhasebe çalışanı, ikinci başvurucu ise inşaat müteahhidir. Başvurucular, ikinci başvurucunun kullanımındaki araç ile 4/2/2005 tarihinde trafik kazası geçirmiştir. Başvurucular anılan kaza sonucu yaralanmıştır.

9. Kaza Tespit Tutanağı'na göre kaza, yağışlı bir havada yolun yüzeyinde akar şekilde yağmur birikintisinin mevcut olması nedeniyle aracın kayarak daha önce parçalanmış orta bariyer demirlerine çarpması sonucu gerçekleşmiştir. Ayrıca anılan tutanakta, kazanın oluşumunda yolun bakım, onarım ve temizliğinden sorumlu Karayolları Genel Müdürlüğünün (İdare) %75, ikinci başvurucunun %25 kusurlu olduğu yönündeki tespite yer verilmiştir.

10. Başvurucular, İdare ve sigorta şirketleri aleyhine Pendik 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Hukuk Mahkemesi) maddi ve manevi tazminat talebiyle 29/4/2005 tarihinde dava açmıştır. Yargılama sürecinde hazırlanan Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesinin 27/12/2006 tarihli raporuyla birinci başvurucunun anılan kazada gerçekleşen yaralanma nedeniyle %23,2 oranında beden gücü kaybına uğradığı, 3/12/2014 tarihli raporuyla da ikinci başvurucunun %32,2 oranında beden gücü kaybına uğradığı tespit edilmiştir. Yine Adli Tıp Kurumu Trafik İhtisas Dairesinin raporuna göre kazanın oluşumunda İdare %25, başvurucu İbrahim Haldız ise %75 kusurludur.

11. Hukuk Mahkemesi 25/6/2009 tarihinde Karayolları Genel Müdürlüğüne açılan dava yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Karar gerekçesinde, davada hizmet kusuruna dayanılması nedeniyle idare mahkemesinin görevli olduğu belirtilmiştir.

12. Görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra başvurucu, Hukuk Mahkemesi kararına da dayanarak İstanbul 9. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 1/9/2009 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Mahkeme eksiklikler nedeniyle 16/9/2009 tarihinde dilekçenin reddine karar vermiştir. Eksiklikler giderilerek 12/11/2009 tarihinde dava yenilenmiştir.

13. Dava dilekçesinde başvurucular vekili; yoldaki çukurluklarda oluşan su birikintisi ve yolun bakımının yapılmaması nedeniyle kazanın meydana geldiğini, başvuruculların ağır yaralandıklarını ve beden gücü kaybının oluştuğunu belirtmiştir. Kaza Tutanağı'na göre kazanın oluşumunda otoyolun bakım, onarım ve temizliğinden sorumlu olan İdarenin %75 oranında kusurlu olduğunu, kaza nedeniyle başvuruculların uzun süre tedavi oldukları ve çalışamadıklarını, bu süre zarfında bakım ve ihtiyaçlarının bakıcı tarafından sağlandığını iddia etmiştir. Ayrıca başvuruculların kaza nedeniyle ruhsal olarak da zarara uğradıklarını, kazadan önceki ruhsal durumlarına dönemediklerini, işlerini ve toplumdaki sosyal konumlarını kaybettiklerini vurgulayarak maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

14. Mahkeme 21/2/2013 tarihinde 16.824,38 TL maddi tazminatın İdareden alınarak birinci başvurucuya verilmesine, her iki başvurucu yönünden manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; olay sonrasında ilgili trafik polisince tanzim edilen Kaza Tespit Tutanağı'na göre kazanın yoldaki su birikintisinden kaynaklandığı ve bu kazanın oluşumunda davalı İdarenin %75 kusurlu olduğunun belirtildiği, bu hâliyle İdarenin bir hizmet kusurunun bulunduğu ve bundan doğan zararı gidermekle yükümlü olduğu vurgulanmıştır. Gerekçelerde ayrıca İdare hukuku ilkelerine göre kişilerin manevi varlıklarının zarara uğradığından bahisle manevi tazminat davası da açabileceği, manevi tazminatın İdarenin eylem ve işlemi nedeniyle kişilerin ağır elem, üzüntü, keder duymaları

veya kişilik haklarına karşı yapılan ağır bir tecavüz sonucu manevi haklarının zedelenmesi nedeniyle ortaya çıkan zararı gidermeye yönelik bir tatmin aracı olduğu belirtilmiştir. Ortada kişilerin maddi zararını doğuran ve İdareye atfı kabil bir eylem ve işlem bulunsa dahi bu eylem ve işlemde ağır bir hizmet kusuru olmadıkça kişilerin manevi zarara uğradığının kabulüyle istenilen manevi zararın karşılanmasına da olanak olmadığı değerlendirmesine yer verilmiştir. İdarenin hukuka aykırı bulunan her eylem ve işleminin tazmin borcuyla sorumlu tutulabilmesi için eylem ve işlemdeki hukuka aykırılığın bir dereceye kadar ağır olması ve idarenin açık ve kesin bir kusurunun tespiti gerektiği vurgulandıktan sonra somut olayda İdarenin hizmet kusuru söz konusu ise de bu kusurun hizmetin yürütülmesi sırasında zaman zaman karşılaşılabilecek nitelikte bir kusur olduğu belirtilmiştir. Anılan hizmet kusurunun ağır bir hizmet kusuru olarak nitelendirilemeyeceği gözetilerek giderilmesi gereken bir manevi zarar bulunmadığı değerlendirmesine yer verilmiştir.

15. Başvurucular vekili anılan kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde; bilirkişi raporlarıyla kazanın oluşumunda İdarenin hizmet kusurunun olduğunun tespit edildiği, derece mahkemesinin de bu durumu kabul etmesine rağmen manevi tazminat talebinin hukuka uygun olmayan bir gerekçeyle reddedildiği belirtilmiştir. Ayrıca kazada başvurucuların yaralanıp malul oldukları, vücut bütünlüklerini kısmen yitiren başvurucuların ızdırap çekmediğini kabul etmenin mümkün olmadığı, idare hukukunda manevi tazminata hükmedilmesi için ağır-hafif kusur ayrımının öngörülmediği vurgulanmıştır.

16. Danıştay Onbeşinci Dairesi 20/12/2016 tarihinde, derece mahkemesi kararının manevi tazminatın reddine ilişkin kısmının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle onanmasına, vekâlet ücreti yönünden bozulmasına karar vermiştir. Başvuruculaların karar düzeltme talebi anılan Dairenin 5/10/2017 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Nihai karar 3/11/2017 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucular 9/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"İdari dava türleri şunlardır:

...

b) İdari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları,

..."

20. 4/2/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

21. 6098 sayılı Kanun'un *"Manevi tazminat"* kenar başlıklı 56. maddesi şöyledir:

"Hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevi tazmina olarak ödenmesine karar verebilir.

Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 21/4/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

23. Başvurucular, yargılamanın uzun sürdüğünü belirterek makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

24. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici 2. maddeye göre Anayasa Mahkemesine yapılan ve münhasıran bu maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla ilgili bireysel başvuruların Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenerek karara bağlanması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesi *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-36) kararında Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönünden inceleyerek Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varmış; başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle başvurunun kabul edilemezliğine karar vermiştir.

25. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle* kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

27. Başvurucular; İdarenin kusurlu eylemi nedeniyle yaralandıklarını ve beden gücü kaybına uğradıklarını, kazanın oluşumunda İdarenin hizmet kusurunun olduğunun bilirkişi raporlarıyla da tespit edildiğini vurgulamıştır. Mahkemenin de hizmet kusurunun varlığını

kabul etmesine rağmen kusurun ağır olmadığı ve bu tür bir kusurun zaman zaman ortaya çıkabileceği gerekçesinden hareketle tazminat talebini reddetmesinin kişinin maddi ve manevi varlığının İdarenin eylemleri karşısında önemsiz olduğu sonucunu doğurduğunu belirtmiştir. Danıştay kararlarına göre manevi tazminata hükmedilmesi için kusurun varlığının yeterli olduğunu, kusurun ağır ya da hafif olmasının tazminat yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını, ayrıca kusur oranına ilişkin yargılama sürecinde yeterli inceleme yapılmadığını ve farklı kusur oranlarının tespit edildiğini belirten başvurucular, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması, yaşam ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak *"Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı"* kenar başlıklı 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, ..., maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculara iddialarının özünün bedensel ve ruhsal bütünlüklerinin bozulmasında İdarenin hizmet kusurunun sabit olmasına rağmen manevi tazminat talepleri karşılanmayarak giderim sağlanmadığı yönünde olduğu anlaşıldığından, başvuru bir bütün hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi bütünlüğünün korunması hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

31. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40).

32. Maddi ve manevi varlığın korunması hakkı öncelikle devletin kişilerin maddi ve manevi varlığına keyfî olarak müdahale etmemesini gerektirir. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete, ayrıca vücut ve ruh bütünlüğüne yönelen saldırılar, tıbbi müdahaleler, şeref ve itibara yönelik haksız eylemler karşısında kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili biçimde koruma şeklinde pozitif ödevler yükler (*Adnan Oktar (3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32).

33. Devletin kişilerin maddi ve manevi varlıklarına yapılan müdahaleler bakımından söz konusu pozitif yükümlülüğü müdahalelere karşı etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak ve bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idareyle ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (*Hüdayi Ercoşkun,* B. No: 2013/6235, 10/3/2016, § 94).

34. Etkili yargısal koruma sağlamada mağdurların kendi inisiyatifleri ile hukuk veya idare mahkemesinde açtıkları dava yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp bu yolun uygulamada fiilen de etkili olması ve başvurulan makamın ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun ancak bir hak ihlali iddiasını önleyebilmesi, devam etmekteyse sonlandırabilmesi veya sona ermiş bir hak ihlalini karara bağlayabilmesi ve bunun için uygun bir giderim sunabilmesi hâlinde etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir (*Tahir Canan*, § 26; *Filiz Aka,* B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 39).

35. Ayrıca kişilerin vücut bütünlüğüne yapılan bir eylemden doğan zararlara yönelik etkili bir tazminin sağlanamadığı, bu çerçevede devletin Anayasa'nın 17. maddesinden doğan koruma yükümlülüğünü yerine getirmediği durumlarda kişinin vücut bütünlüğünün korunduğundan söz edilemez (*Özkan Şen*, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40; *Yasin Çıldır,* B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 37).

36. Diğer taraftan bu yöndeki pozitif yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğünü ifade ettiğini hatırlatmak gerekir. Uygun araçların kullanılması yükümlülüğü, her davada başarılı olunması veya mağdurların olaylarla ilgili beyanlarıyla bağdaşan bir sonuca varılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Bununla beraber kural olarak dava, olayın gerçekleştiği koşulları belirleyecek ve iddiaların doğruluğunun kanıtlanması hâlinde sorumlularının tespit edilerek uygun telafi imkânlarını sağlayacak nitelikte olmalıdır (*Nail Artuç*, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 45; *Hilmi Düzgüner,* B. No: 2014/9690, 11/5/2017, § 50).

37. Maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. Derece mahkemelerinin bu tür olaylara ilişkin yürüttükleri yargılamalarda Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği seviyede derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir zira derece mahkemeleri tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yürürlükteki yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (*Yasin Çıldır*, § 57; *Tevfik Gayretli,* B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 32).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda başvurucuların iddiaları, vücut bütünlüklerinin bozulmasında İdarenin hizmet kusuru olduğu tespit edilmesine rağmen manevi tazminat taleplerinin reddedilmesine yönelik olduğu görülmüştür.

39. Somut olayda Mahkeme tarafından İdarenin kusurunun ve başvurucuların maddi zararlarının tespiti ve hesaplanması konusunda araştırma yapıldığı ancak manevi zararlarla ilgili olarak olaya uygun değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Öte yandan ilgili mevzuatta bedensel bütünlüğün zedelenmesi durumunda olayın özelliklerine göre maddi ve manevi tazminata hükmedilebileceği açıkça düzenlenmiştir (bkz. §§ 19-21). Maddi tazminat idari eylem ve işlem nedeniyle kişilerin uğradığı maddi zararlarının tazminini

sağlarken manevi tazminat aynı işlem veya eylemden dolayı kişinin çektiği ızdırabın, elemin yarattığı manevi yıpranmanın hafifletilmesi ve tazmini amacına hizmet etmektedir. Kişinin idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan hem maddi hem de manevi zararlarının tazmininin mevzuatta düzenlenmesinin, devletin kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili biçimde koruma yükümlülüğünün gereği olduğu söylenebilir. Öte yandan somut olayın özelliklerine göre manevi tazminata hükmetmek ve tazminatın nasıl hesaplanacağı konusu hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin bir mesele olarak derece mahkemelerinin takdirindedir. Bariz takdir hatası veya keyfîlik içermedikçe Anayasa Mahkemesinin derece mahkemesinin bu takdirine müdahale etmesi uygun değildir.

40. Somut olayda başvurucuların geçirmiş olduğu trafik kazasında yolun bakım, onarım ve temizliğinden sorumlu İdarenin kusurlu olduğu Kaza Tespit Tutanağı ve bilirkişi raporuyla tespit edilmiş; derece mahkemesi tarafından da hizmet kusurunun varlığı kabul edilmiştir. Ayrıca başvuruculaın kaza nedeniyle uzun süre tedavi görmek zorunda kaldıkları ve sonuç olarak birinci başvurucunun %23,2, diğer başvurucunun ise %32,2 oranında beden gücü kaybına uğradıkları konusu da sabittir. Bu tespitler bağlamında İdarenin kusurunun da etkili olduğu anlaşılan kazada başvuruculaın ağır derecede yaralandıkları, uzun süre tedavi gördükleri, vücut bütünlüklerinin bozulduğu hatta bedensel güç kaybına uğradıkları gözetildiğinde başvuruculaın yaşadıklarının etkisiyle manevi olarak yıpranmadıklarını söylemenin somut olaya uygun düşmeyeceği açıktır.

41. Bununla birlikte Mahkemenin trafik kazasında İdarenin hizmet kusuru olduğunu kabul etmesine rağmen anılan kazadan kaynaklanan manevi yıpranma konusunda somut olayın koşullarına uygun değerlendirme yapmayarak manevi zararlar yönünden giderim sağlamadığı, ayrıca başvuruculaın esasa etki edecek iddialarına ilişkin ikna edici ve somut gerekçe sunmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda başvuruya konu davada İdarenin hizmet kusurunun olduğu kabulüne rağmen bu kusurdan kaynaklanan manevi zararın gideriminin sağlanmadığı, dolayısıyla Mahkemenin bu yönüyle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bakımından yeterince özenli bir yargılama yapmadığı ve yargısal denetimde de bu hususun dikkate alınmadığı kanaatine varılmış olup bu nedenle kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiğinin kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaın Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

43. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

> *"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…*
>
> *(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında*

açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

44. Başvurucular, ihlalin tespit edilmesini istemiş ve ayrı ayrı 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

45. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

46. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

47. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, §§ 57-59, 66, 67).

48. İncelenen başvuruda, manevi zararın giderimi konusunda Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında özenli bir yargılama yapılmaması nedeniyle ihlalin doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

49. Bu durumda kişinin maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

50. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesinin yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

51. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.857,50 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 9. İdare Mahkemesine (E.2009/1775, K.2013/327) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 257,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.857,50 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması halinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onbeşinci Dairesine (E.2014/296) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/4/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Üye	Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN	Hicabi DURSUN	Recai AKYEL

Üye	Üye
Selahaddin MENTEŞ	İrfan FİDAN